

דגם תשובות – תורה שבעל פה, במעגלי המשנה, מס' 005381, קיץ תשפ"ב

הערה למעריכים: דברים הכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחנים.

פרק ראשון

על הנבחנים לענות על שש מן השאלות 1–9.

1. תורה ומצוות

- א. (1)** מצווה שחובת עשייתה היא בזמן מסוים, ושלא באותו הזמן אין חיובה חל; א: הזמן גורם למצווה שתבוא; א: מצוות שמוגבלות בזמן. לא מקיימים אותן כל הזמן, אלא רק בזמנים מסוימים (עמ' 80; 82).
- (2)** פירושו של הרמב"ם למילה "כל": רוב – רוב מצוות עשה שהזמן גרמן נשים פטורות מהן (עמ' 82).
- ב. הִקְהֵל** – מקיימים מצווה זו רק בחג הסוכות של השנה השמינית, אחרי שנת השמיטה.
- ג. נר שבת** – מקיימים מצווה זו רק בערב שבת.
- ג. מצוות עשה שלא הזמן גרמן שנשים פטורות מהן:** פרייה ורבייה, תלמוד תורה, פדיון הבן, מלחמת עמלק (שם).
- [למעריכים: על התלמידים לכתוב שתי מצוות. לקבל דוגמאות נכונות אחרות.]

2. צדקה אמת ויושר

- א. (1)** אסור לומר לגר שבא ללמוד תורה שלא ייתכן שמי שאכל בפיו מאכלות אסורים ילמד בפיו תורה קדושה שנאמרה על ידי הקב"ה.
- (2)** האיסור: אונאת דברים [הערה למעריכים: תלמידים שכתבו אונאה – יקבלו חצי מן הניקוד לחלק זה].
- דוגמאות נוספות:
- לתת למוכר הרגשה שהוא רוצה לקנות ממנו והוא למעשה אינו מתכוון לכך.
 - להזכיר לבעל תשובה מעשים שעשה לפני שחזר בתשובה.
 - לשלוח אדם לקנות חפץ אצל אדם אחר והוא יודע שאינו מוכר חפץ זה.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב דוגמה אחת.]
- (עמ' 110–111)
- ב. (1)** אין מפרכסין: אין מִיָּפִים.
- (2)** גִּנְבַת דַּעַת היא הטְעִייה מכוונת – הצגת מצב לא נכון כאילו הוא האמת.
- גִּנְבַת דַּעַת היא ביטוי לגנבה של משהו מופשט, בשונה מגנבת ממון מוחשי.
- (עמ' 113–115)

3. תפילה

- א. מקור שלוש התפילות, שתי דעות:**
1. אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה ויעקב תיקן תפילת ערבית.
 2. תפילת שחרית ותפילת מנחה הן כנגד שני קורבנות התמיד, ותפילת ערבית היא כנגד איברים ופדרים שקרבים והולכים כל הלילה.
- (עמ' 121–122)
- ב. [תנא קמא:] כל היום, כמו קורבן מוסף שקרב כל היום.**
- [רבי יהודה:] עד שבע שעות, כמו קורבן מוסף שקרב עד שבע שעות.
- (עמ' 120; 122)
- ג. ציבור (עמ' 135).**

4. ברכות

א. (1)

דין	מקרה	אומר
מברך אחריהן שלוש ברכות	אכל תאנים ענבים ורימונים	[דברי] רבן גמליאל
ברכה אחת מעין שלוש		[ו] חכמים [אומרים]

(2) "שלוש ברכות" – ברכת המזון.

ברכת "מעין שלוש" נקראת כך כי היא קיצור של שלוש הברכות שבברכת המזון.
(עמ' 148–149)

ב. (1) אין לומר מילים אלה כי הן מלמדות על כך שאנו רוצים לגור בארץ בעבור פרייה וטובה, ואין זה נכון, כי הסיבה היא כדי לקיים את המצוות התלויות בה.

(2) משמעות המילים "ונאכל מפרייה ונשבוע מטובה" היא שהפירות של ארץ-ישראל יונקים מן הארץ הקדושה, וכשאנו אוכלים מפירות אלה, אנו אוכלים פירות שיש בהם ממד של קדושה.
(עמ' 149–150)

5. שבת

א. (1)

העושה בשבת מלאכה שהיא קלקול, השחתה – פטור.

דוגמה: קורע בגד לא לשם תיקון [לקבל דוגמאות מתאימות אחרות].

(2)

בשוגג – פטור מקורבן.

במזיד – פטור ממיתה ומכרת.

(עמ' 169)

ב. המקלקל פטור כי התורה לא חייבה בשבת אלא על מלאכה חשובה שיש בה תיקון. א: כי התורה חייבה רק על "מלאכת מחשבת", מלאכה יוצרת, חיובית (שם).

ג. קורע בגד על מנת לתפור חייב אם קרע כשיעור שלתיקונו יש לתפור שתי תפירות [שזהו השיעור להתחייב במלאכת תופר] (שם).

6. מועדים – סוכות

א. (1)

קטן שקם משנתו ואינו קורא "אימא, אימא".

(2)

קטן שאינו צריך לאימו חייב בסוכה מדין חינוך.

(עמ' 203–204)

ב. (1)

שמאי הוריד את כיסוי הטיט שמעל קורות הגג וסיכך מעל המיטה של התינוק.

(2)

שמאי מחמיר ומחייב גם קטן הצריך לאימו בסוכה [כאשר אפשר].

(שם)

ג. כי אימו של התינוק פטורה מן הסוכה והוא אינו יכול לעזוב את אימו (עמ' 204).

7. מועדים – פסח

א. (1)

בית שמאי: קודם מברך על היום [מקדש ישראל והזמנים] ואחר כך מברך על היין [בורא פרי הגפן].

הטעם: קדושת היום היא שגורמת לקידוש על יין. א: קדושת היום קודמת בזמן לקידוש על יין.

בית הלל: קודם מברך על היין [בורא פרי הגפן] ואחר כך מברך על היום [מקדש ישראל והזמנים].

הטעם: ללא יין אין אומרים קידוש.

[הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב את אחת הדעות ולהסביר את הטעם של דעה זו.]

(עמ' 213–214)

(2)

הכוס השנייה נתקנה על ההגדה, הכוס השלישית נתקנה על ברכת המזון והכוס הרביעית נתקנה על ההלל.

(עמ' 227).

ב. פסח – על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים.

מצה – על שום שנגאלו אבותינו במצרים.

מרור – על שום שמיררו המצרים את חיי אבותינו במצרים.

(עמ' 222)

8. קטע שלא נלמד

- א. (1) "בית השלחין" – שדה שזקוק להשקאה מתמדת [ואינו מסתפק במי גשמים].
 מותר להשקות בית השלחין בחול המועד כי אם לא ישקו שדה זה הוא יתקלקל ["דבר האבד"], ומלאכה לצורך דבר האבד מותר לעשותה בחול המועד.
- (2) מותר להשקות בית השלחין בשנת השמיטה כי השקאה היא מלאכה שאסורה מדרבנן ולא מדאורייתא ובמקום הפסד התירו מלאכות דרבנן.
- ב. – להשקות בית השלחין ממי גשמים המכונים באגם אסור בחול המועד כי לפעמים כאשר יש מעט מים צריך לדלותם בדלי ויש בזה טרחה מרובה, ועבודה שיש בה טרחה מרובה אסורה בחול המועד אפילו בדבר האבד.
- להשקות בית השלחין ממים שנמצאים בבור עמוק אסור בחול המועד כי זו טרחה מרובה לדלות את המים, ועבודה שיש בה טרחה מרובה אסורה בחול המועד אפילו בדבר האבד.
- לעשות חריצים מסביב לגפנים כדי שיתמלאו מים אסור בחול המועד כי זו טרחה מרובה, ועבודה שיש בה טרחה מרובה אסורה בחול המועד אפילו בדבר האבד.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לתאר שת עבודות ולהסביר מדוע אסור לעשותן בחול המועד.]

9. יסודות תורה שבעל פה

- א. (1) מסכת "שביעית" נכללת בסדר זרעים כי סדר זה עוסק בעיקר במצוות התלויות בארץ, ומצוות שביעית היא מצווה התלויה בארץ (עמ' 17).
- (2) מסכת "שביעית" מפורשת רק בתלמוד הירושלמי (עמ' 19–21).
- ב. (1) המשל: חיטים ופשתן הם חומרים שאינם ראויים לשימוש כמו שהם (חומרי גלם), והם זקוקים לעיבוד כדי שיהיה אפשר להשתמש בהם.
- הייעוד של התורה שבעל פה: להוסיף פירוט והרחבה לתורה שבכתב. א: לפתח ולשכלל את התורה שבכתב. א: להסביר את התורה שבכתב. (עמ' 42–43)
- (2) – כדי למנוע מן הגויים לתרגם את התורה ולפרש אותה על פי הבנתם.
- יש כל הזמן התחדשות של עניינים והלכות, ואי אפשר לכתוב הכול.
- [הערה למעריכים: על התלמידים לכתוב סיבה אחת.] (עמ' 45–46)

פרק שני

על הנבחרים לענות על שתיים מן השאלות 10–12.

10. בין אדם לחברו

א. (1) בני חצר יכולים למחות בידו של בעל חנות שבחצר כאשר מגיעים לחנות קונים שמרעישים ומפריעים למנוחתם של בני החצר.

בני חצר אינם יכולים למחות בידו של בעל חנות שבחצר כשהפעילות המרעושה היא בתוך החנות.
(2) במקרה הראשון הרעש של הקונים הוא בחצר המשותפת לכל בני החצר ולכן יכולים בני החצר למנוע פעילות רועשת זו, אבל במקרה השני הרעש הוא בחנות פרטית, ואדם רגיל לעשות מלאכה בשטח הפרטי שלו ואי אפשר למנוע ממנו לעשות זאת.

(עמ' 245)

ב. (1) תקנת יהושע בן גמלא היא שיש לפתוח בתי ספר [בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר] כדי שתלמידים [בני שש ובני שבע] ילמדו בהם תורה.

(2) החידוש בתקנת יהושע בן גמלא הוא שהקמת מסגרות חינוך (לימוד תורה) קרובות לילדים היא חובה ציבורית.
(עמ' 246–247)

11. כבודו של אדם

א. [האדם נברא יחידי] כדי שלא יאמרו הכופרים שהעובדה שנבראו בני אדם רבים מלמדת שיש אלוהים רבים [וכל אחד מהם ברא אדם משלו]. אולם בריאת אדם יחידי מלמדת שיש גם בורא יחידי (עמ' 266–267).

ב. (1) המלך הוא הקב"ה, הצלמים הם האדם והשבירה היא רצח.
הקב"ה [המלך] ברא את האדם בצלמו [הצלמים], ומי ששופך דמו של אדם [השבירה] פוגע בקב"ה.
(2) כי האדם [הצלמים] הוא בצלמו ובדמותו של הקב"ה.
(עמ' 268)

12. שמיטה והקהל

א. (1) [במוצאי שנת השמיטה] כל ההלוואות שזמן פרעונן היה עד ערב ראש השנה של השנה השמינית מתבטלות והלווים אינם חייבים כסף למלווים (עמ' 295).

(2) מקרה א – הקפת החנות – אדם קנה בחנות מצרכים בהקפה ועברה שנת השמיטה.
טעם הדין – הקפת החנות אינה הלוואה, ולכן אינה משמטת כי רק הלוואות נשמטות.
מקרה ב – כל מעשה בית דין – פסק דין שכתוב בו שאדם חייב לשלם לחברו.
טעם הדין – רק הלוואות נשמטות וכאשר יש פסק דין נחשב הדבר כאילו הממון נגבה כבר והגיע לידי התובע ואין זו הלוואה.

[הערה למעריכים: על התלמידים להסביר אחד מן המקרים ולכתוב את טעם הדין במקרה זה].
(עמ' 295–296)

ב. במוצאי שנת השמיטה [במוצאי החג הראשון של סוכות] כל ישראל [האנשים, הנשים, הטף והגרים] מתכנסים במקדש ושומעים קריאה בתורה מפי המלך (עמ' 304).